JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GEORGES COSMAS
7 päivänä toukokuuta 1998 *

I Esipuhe

1. Käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään vastaamaan Cour du travail de Bruxellesin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen, joka koskee työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY [1] (jäljempänä direktiivi) soveltamisalan määrittämistä. Kansallinen tuomioistuin kysyy, koskeeko direktiivi tilannetta, jossa vapaaehtoisessa selvitystilassa oleva yhtiö luovutetaan toiselle yhtiölle.

II Tosiasiat

2. Pääasiassa tehdyn valituksen toisena vastaajana oleva Wilfried Sanders (jäljempänä Sanders) oli työskennellyt valittajana olevan yhtiön (jäljempänä Europièces) hyväksi sen myyntiedustajana Erpentissa, Belgiassa, Namurin, Luxembourgin ja Hainaut'n alueista vastaten. Heinäkuussa 1993 Europièces asetettiin vapaaehtoiseen selvitystilaan. Selvitysmies irtisanoi Sandersin 27.7.1993 22 kuukauden irtisanomisajalla. Selvitysmies ilmoitti 13.8.1993 Sandersille, että Europièces oli luovuttanut osan varastostaan ja tarvikkeistaan pääasiassa toisena vastaajana olevalle Automotive Industries Holding Company SA:lle (jäljempänä Automotive) ja että Automotive ei ollut ostanut kaikkia Europièces-yhtiön toimintoja. Sandersin tietoon saatettiin myös, että hänen oli 24.8.1993 alkaen työskenneltävä selvitystilassa olleen yhtiön lukuun sen edustajan välittömässä alaisuudessa Brysselissä. Selvitysmiehen mukaan työehtojen muuttaminen oli perusteltua, koska Europiècesin toiminta jatkui vain siltä osin kuin selvitystilaa varten oli tarpeen, mikä edellytti työntekijän siirtämistä Brysseliin. Edellä mainitussa kirjeessä selvitysmies ilmoitti myös olevansa tietoinen siitä, että Automotive Industries oli tarjonnut työsopimusta eräille työntekijöille, kuten Sandersille, joka kuitenkin oli kieltäytynyt tarjouksesta. Sandersin ja selvitysmiehen välillä tämän jälkeen käydyssä kirjeenvaihdossa, joka koski Sandersin toimipaikkaa ja toimenkuvaa, ei päästy yhteisymmärrykseen, ja Sanders lähetti selvitysmiehelle 16.10.1993 kirjeen, jossa hän totesi selvitysmiehen käyttäytymisen johdosta myyntiedustajan työsopimustaan rikotun yksipuolisesti tai ainakin hänen tulleen irtisanotuksi.

3. Tribunal du travail de Bruxelles, jossa Sanders nosti kanteen, katsoi 5.9.1995 antamas-

* Alkuperäinen kieli: kreikka.

1 — EYVL L 61, s. 26.

saan tuomiossa muun muassa, että Europièces-yhtiön Erpentin taloudellinen yksikkö, jossa Sanders oli toiminut myyntiedustajana, oli ilmeisesti luovutettu Automotivelle sellaisenaan, koska Automotive oli jatkanut samankaltaista toimintaa kyseisellä paikkakunnalla. Tämän jälkeen tuomioistuin pyysi Sandersia esittämään näkemyksensä siitä, oliko tapauksessa sovellettava direktiiviä 77/187/ETY.

4. Europièces valitti 16.11.1995 tästä päätöksestä ennakkoratkaisukysymyksen esittäneeseen tuomioistuimeen. Cour du travail de Bruxelles pysytti ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion, jonka mukaan Erpentin taloudellinen yksikkö oli luovutettu ja että vastaava Europièces-yhtiön osa oli siirtynyt Automotive-yhtiölle, mutta direktiivin soveltaminen tilanteessa, jossa oli kyse vapaaehtoisesta selvitystilasta, oli sen mielestä kyseenalaista.

III Ennakkoratkaisukysymys

5. Edellä mainituista syistä kansallinen tuomioistuin esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Sovelletaanko direktiiviä 77/187/ETY sellaiseen tilanteeseen, jossa selvitystilassa oleva yhtiö siirtää kaikki varansa tai osan niistä toiselle yhtiölle, joka sen jälkeen antaa työntekijälle määräyksiä, jotka selvitystilassa olevan yhtiön mukaan on pantava täytäntöön?"

IV Asiaa koskevat oikeussäännöt

6. Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tätä direktiiviä sovelletaan yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovuttamiseen toiselle työnantajalle sopimukseen perustuvan luovutuksen taikka sulautumisen kautta."

Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Ne luovuttajan oikeudet ja velvollisuudet, jotka johtuvat 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun luovutuksen tapahtuessa voimassa olleesta työsopimuksesta tai työsuhteesta, siirtyvät tällaisen luovutuksen vuoksi luovutuksensaajalle."

Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutus ei sellaisenaan ole peruste, jota luovuttaja tai luovutuksensaaja voi käyttää irtisanomiseen. Tämä säännös ei estä irtisanomisia työvoiman muutoksiin johtavista taloudellisista, teknisistä tai organisatorisista syistä."

V Ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottaminen

7. Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan kansallisen tuomioistuimen esittämä pyyntö on jätettävä tutkimatta sen takia, että yhteisöjen tuomioistuimen arviointia varten tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiasiat on esitetty liian ylimalkaisesti. [2] Se väittää erityisesti, että jotta ennakkoratkaisukysymykseen voitaisiin vastata asianmukaisesti, kansallisen tuomioistuimen päätöksessä olisi kuvattava ja selvitettävä yksityiskohtaisesti ensinnäkin Sandersin Europièçesissä tekemän työn erityispiirteet; toiseksi olisi selvitettävä, työskentelikö tämä yksinomaan Erpentissa vai pitikö tämän toimia tietyiltä osin myös Brysselissä, ja kolmanneksi, työskentelikö Sanders riittävästi yksilöitävissä olevassa Europièces-yhtiön osassa ja oliko tämä osa luovutettu Automotive-yhtiölle selvitystilan aikana, sekä neljänneksi, oliko Sanders tehnyt työsopimuksen luovutuksensaajan eli Automotiven kanssa, ja viidenneksi, miten kyseinen direktiivi ja kansallisessa tuomioistuimessa vireillä oleva pääasia liittyvät toisiinsa. Koska Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus pitää kysymyksen esittämisen yhteydessä annettuja tietoja riittämättöminä, se ehdottaa, että asia jätetään tutkimatta.

8. Käsitykseni on, ettei vaatimusta asian tutkimatta jättämisestä voida pitää perusteltuna. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mainitseman oikeuskäytännön mukaan ennakkoratkaisukysymykseen annetulla vastauksella pyritään antamaan yhteisön oikeudesta tulkinta, joka auttaa kansallista tuomioistuinta ratkaisemaan pääasian. Tästä yleisestä periaatteesta seuraa, että parhaan mahdollisen kansallisen tuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimen välisen yhteistoiminnan turvaamiseksi jälkimmäinen vastaa sille esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin, kun sillä on käytettävissään vähimmäismäärä oikeudellisia seikkoja ja tosiasioita, jotka ovat tarpeen kyseessä olevan yhteisön säännöksen tulkitsemiseksi oikein ja hyödyllisellä tavalla, jotta pääasia voidaan ratkaista; yhteisöjen tuomioistuin pidättyy joka tapauksessa vastaamasta pelkästään hypoteettisiin kysymyksiin. Käsillä

2 — Se viittaa tässä suhteessa asiassa C-257/95, Bresle, 2.2.1996 annettuun määräykseen (Kok. 1996, s. I-233); yhdistetyissä asioissa C-320/90, C-321/90 ja C-322/90, Telemarsicabruzzo ym., 26.1.1993 annettuun tuomioon (Kok. 1993, s. I-393, 6 kohta); asiassa C-157/92, Banchero, 19.3.1993 annettuun määräykseen (Kok. 1993, s. I-1085, 4 kohta); asiassa C-458/93, Saddik, 23.3.1995 annettuun määräykseen (Kok. 1995, s. I-511, 12 kohta); asiassa C-167/94, Grau Gomis ym., 7.4.1995 annettuun määräykseen (Kok. 1995, s. I-1023, 8 kohta) ja asiassa C-307/95, Max Mara, 21.12.1995 annettuun määräykseen (Kok. 1995, s. I-5083, 6 kohta).

olevassa asiassa kansallinen tuomioistuin on muotoillut selkeästi ja täsmällisesti pohdittavanaan olevan oikeudellisen kysymyksen, jonka ratkaiseminen on sen mielestä välttämätöntä sen käsiteltävänä olevan riita-asian ratkaisemiseksi. Mielestäni ratkaisuehdotukseni asiakysymystä koskevasta jatkosta selviää, että yhteisöjen tuomioistuin tuntee asian aineellisen ja juridisen puolen, enkä näin ollen näe mitään syytä olla vastaamatta kysymykseen, vaikka pääasian osalta vallitseekin joiltakin osin epäselvyyttä. On joka tapauksessa yksinomaan Cour du travail de Bruxellesin tehtävä tutkia, kuuluvatko tosiasiat niiden sovellettavien oikeussääntöjen soveltamisalaan, joiden tulkintaa varten yhteisöjen tuomioistuimen puoleen on käännytty.

VI Asian perusta

A *Olemassa oleva oikeuskäytäntö*

9. Ennakkoratkaisukysymyksessä esitetty ongelma koskee sitä, miltä osin voi olla kyse direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta "sopimukseen perustuvasta luovutuksesta", kun luovutettu yritys on vapaaehtoisessa selvitystilassa. Kuten komissio ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus perustellusti katsovat, on tähän kysymykseen vastaamiseksi syytä tutkia yhteisöjen tuomioistuimen direktiivin 77/187/ETY soveltamisalaa koskevan oikeuskäytännön kehitystä.

10. Yhteisöjen tuomioistuin on tutkinut asioissa Abels, [3] D'Urso, [4] Spano ym. [5] ja Dethier Équipement, [6] kuuluvatko edellä mainitun direktiivin soveltamisalaan myös luovutukset, jotka kohdistuvat käsillä olevan asian kaltaisissa tai sitä vastaavissa oikeudellisissa erikoistilanteissa oleviin yrityksiin. Näissä tuomioissa tarkasteltiin tarkemmin sanoen sitä, missä määrin direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan yritysluovutuksia, joissa kohteena oleva yritys on asetettu eräiden kansallisten oikeusinstituutioiden piiriin, esimerkiksi konkurssiin, Alankomaiden lainsäädännön mukaiseen surseance van betaling -menettelyyn [7] (maksujen keskeyttäminen), Italian lainsäädännön mukaiseen kriisitilassa olevien yritysten hallinnolliseen pakkoselvitystila- ja erityishallintomenettelyyn [8] sekä lopuksi Belgian oikeuden tuntemaan tuomioistuinpäätökseen perustuvaan selvitystilaan. [9]

a) Asioissa Abels, D'Urso ja Spano ym. annetut tuomiot

11. Oikeuskäytännön perusteella yhteisöjen tuomioistuin nojautuu kansallisen oikeusinstituution tarkoitukseen ja sen menettelyllisiin erityispiirteisiin ja tutkii näitä kriteerejä verraten niitä direktiivin rakenteeseen, tarkoitukseen ja paikkaan yhteisön oikeuden järjestelmässä. Kuten direktiivin perustelukappaleista

3 — Asia 135/83, Abels, tuomio 7.2.1985 (Kok. 1985, s. 469).

4 — Asia C-362/89, D'Urso, tuomio 25.7.1991 (Kok. 1991, s. I-4105).

5 — Asia C-472/93, Spano ym., tuomio 7.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4321).

6 — Asia C-319/94, Dethier Équipement, tuomio 12.3.1998 (Kok. 1998, s. I-1061).

7 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia Abels.

8 — Edellä alaviitteessä 4 mainitussa asiassa D'Urso antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin otti kantaa kriisitilassa olevien suuryritysten hallinnolliseen pakkoselvitystilaan tai erityishallintomenettelyyn, josta säädettiin 30.1.1979 Italiassa annetussa asetuksessa (decreto-leggo) nro 26, kun taas asiassa Spano ym. oli kysymys yritysluovutuksesta, joka kohteena oleva yritys oli tunnustettu kriisitilassa olevaksi Italiassa 12.1.1977 annetun lain nro 675 mukaisessa menettelyssä.

9 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement.

ilmenee, direktiivillä pyritään huolehtimaan "työntekijöiden suojasta sen varmistamiseksi, että heidän oikeutensa turvataan, kun työnantaja vaihtuu" [10] rakennemuutoksissa, joita sisämarkkinoiden kehityksestä yrityksille seuraa. Direktiivin tavoitehakuisen lähestymistavan tutkimisen jälkeen yhteisöjen tuomioistuin tarkastelee sille tutkittavaksi annetun kansallisen lainsäädännön erityispiirteitä ratkaistakseen, ovatko näiden kansallisten säännösten mukaiset jäsenvaltioiden järjestelmät direktiivin päämäärän mukaisia ja onko siten perusteltua soveltaa direktiiviä yritysten luovutuksiin.

12. Erityisesti asiassa Abels yhteisöjen tuomioistuin ei katsonut direktiivin määräysten soveltamisalaa voitavan ulottaa yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutukseen, joka tapahtuu alankomaalaisen konkurssimenettelyn yhteydessä, koska kyseisellä menettelyllä pyritään yksinomaan turvaamaan tuomioistuimen valvomassa menettelyssä eri velkojaryhmien edut ottamatta lainkaan huomioon sosiaalisia näkökohtia, kuten työntekijöiden suojaa, joka direktiivillä 77/187/ETY pyritään turvaamaan. [11]

13. Kyseinen supistava tulkinta ei kuitenkaan koske Alankomaiden oikeuden mukaista maksuliikenteen keskeyttämisjärjestelmää (surseance van betaling). Yhteisöjen tuomioistuin päätyi tähän lopputulokseen tutkittuaan kyseisen järjestelmän tarkoitusta ja erityispiirteitä. Ensinnäkin se totesi, että tällä menettelyllä pyritään turvaamaan pesä ja toiminnan jatkuminen järjestelyillä, jotka turvaavat yrityksen toiminnan tulevaisuudessa. Toiseksi se katsoi, että kyseessä oli tuomioistuinmenettely, mutta tuomioistuimen harjoittama valvonta oli laajuudeltaan rajoitetumpaa. Näin ollen, ja toisin kuin konkurssin kohdalla katsottiin, direktiivin soveltaminen maksuliikenteen keskeyttämistilanteessa olevan yrityksen täydelliseen tai osittaiseen luovutukseen oli täysin mahdollista, eikä tätä päätelmää kumonnut pelkästään se tosiasia, että tällainen menettely voi myöhemmin johtaa yrityksen konkurssiin asettamiseen. [12]

10 — Direktiivin toinen perustelukappale.

11 — Yhteisöjen tuomioistuin huomauttaa, että velkojien suojaamisen tarve oikeuttaa sen, että jäsenvaltioissa on erityissääntöjä, "jotka voivat ainakin osittain poiketa muista, luonteeltaan yleisemmistä säännöksistä, joihin kuuluvat sosiaalioikeuden säännökset" (edellä alaviitteessä 3 mainittu asia Abels, tuomion 15 kohta). Se toteaa vielä, että jos direktiiviä sovellettaisiin konkurssissa olevien yritysten luovutuksiin, työntekijöiden elin- ja työolosuhteet eivät suinkaan paranisi, vaan uhkaisivat yleisesti ottaen heiketä, mikä olisi perustamissopimuksen sosiaalisten päämäärien vastaista. Tässä tapauksessa sen todennäköisyys, että luovutuksensaaja jatkaa luovutetun yrityksen toimintaa velkojien hyväksymillä ehdoilla, pienenee selvästi, mistä seuraa, että ainoa jäljelle jäävä vaihtoehto on yrityksen työvoiman luovuttaminen osittain, ja näin ollen kaikkien työpaikkojen menetys, mikä on direktiivin 77/187/ETY tavoitteiden vastaista (23 kohta).

12 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia Abels, tuomion 28 ja 29 kohta.

14. Yhteisöjen tuomioistuin seuraili samaa ajatuskulkua myös edellä mainitussa asiassa D'Urso. Se katsoi aluksi, ettei direktiivin 1 artiklan 1 kohtaa voida soveltaa yritysluovutuksiin, jotka tapahtuivat Italian lainsäädännön mukaisen hallinnollisen pakkoselvitystilan mukaisen velkojien ilmoitusmenettelyn yhteydessä, koska tällä menettelyllä oli päinvastaisia vaikutuksia kuin konkurssilla. Sitä vastoin näitä yhteisön säännöksiä voidaan soveltaa suuryrityksen kriisitilanteessa silloin kun yritys on Italian oikeuden erityissäännösten mukaisesti asetettu erityishallintoon, mikäli ja siltä osin kuin yrityksen toimintaa on päätetty jatkaa.

15. Tämä erottelu ei perustunut erityishallinnon menettelyllisiin erityispiirteisiin, [13] vaan se johdettiin menettelyn tarkoituksesta. Italian oikeuden mukaan erityishallinnosta vastaava henkilö voi päättää, että yritys jatkaa toimintaansa. Tässä tapauksessa, niin kauan kuin toiminnan jatkamisesta tehtyä päätöstä sovelletaan, menettelyllä pyritään yhteisöjen tuomioistuimen mukaan ensisijaisesti palauttamaan yritys tasapainoon, joka mahdollistaa sen toimintojen jatkamisen tulevaisuudessa. "Sillä taloudellisella ja sosiaalisella tarkoituksella, johon näin pyritään, ei voida selittää tai perustella sitä, että jos kyseinen yritys luovutetaan kokonaan tai osittain, sen työntekijät jäisivät vaille niitä oikeuksia, jotka direktiivissä heille tunnustetaan sen määräämissä olosuhteissa." [14] Toisin sanoen, tutkittuaan lähes yksinomaan vain kansallisen erityismenettelyn tarkoitusta ja erotettuaan sen konkurssitilanteesta, yhteisöjen tuomioistuin tuli siihen tulokseen, että direktiiviä oli tietyin edellytyksin sovellettava.

16. Yhteisöjen tuomioistuin päätti samalla tavoin asiassa Spano ym., että direktiiviä oli sovellettava yrityksen luovutukseen, kun kriisitila oli todettu Italian lainsäädännön mukaisessa sellaisessa menettelyssä, joka vastasi yhteisöjen tuomioistuimen tapauksessa D'Urso käsittelemää. Yhteisöjen tuomioistuin perusteli kantaansa sillä, että menettelyllä, jolla kriisitila todetaan, pyritään suosimaan yrityksen toiminnan jatkumista ja ennen kaikkea työntekijöiden työpaikkojen säilymistä toiminnan jatkamista silmällä pitäen, kun siinä asetetaan kriisitilan toteamisen ehdoksi sellaisen tervehdysohjelman esittäminen, johon sisältyy toimenpiteitä, joilla työllisyyttä koskevat ongelmat ratkaistaan.

17. Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin perusteli tuossa samassa tuomiossa näkemyksensä ensinnäkin vertailemalla kansallisen erityismenettelyn ja direktiivin päämääriä sekä toiseksi sillä, ettei tähän kansalliseen menettelyyn kuuluviin omaisuuden hallinnointitoimiin sisälly tuomioistuimen suorittamaa valvontaa eikä siinä anneta oikeutta maksujen lykkäämiseen. [15]

13 — Edellä alaviitteessä 4 mainitun asiassa D'Urso annetun tuomion 25 kohdan mukaan, jossa viitataan oikeustapaukseen Abels, hallinnollisen elimen tai tuomioistuimen kansallisen konkreettisen velkojien ilmoitusmenettelyn, kuten italialaisen erityishallinnon, puitteissa tapahtuvaan yritysluovutukseen, kohdistaman valvonnan luonnetta koskeva kriteeri auttaa direktiivin 77/187/ETY soveltamisalan määrittämisessä, muttei ole kriteereistä varmin tai täsmällisin.

14 — 32 kohta.

15 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu asia Spano ym., tuomion 26, 28 ja 29 kohta.

18. Edellä esitetystä selviää, että esillä olevan oikeudellisen ongelman ratkaisemiseksi on erityisesti määritettävä jokaisessa tapauksessa yrityksen täydellisestä tai osittaisesta luovutuksesta säätävän kansallisen erityismenettelyn tarkoitus. Lisäksi erityisesti silloin kun tämä ensimmäinen kriteeri ei riitä ratkaisemaan käsiteltävää asiaa, on hyödyllistä ottaa huomioon se tapa, jolla kyseinen kansallinen menettely toteutetaan ja pannaan käytännössä toimeen, sillä jos siitä päättää velvoitettavasti hallinnollinen elin tai tuomioistuin tai se on näiden ankaran valvonnan alainen, luovutuksen sopimusperusteinen luonne, joka on direktiivin soveltamisen välttämätön ehto, voidaan kyseenalaistaa.

b) Tapaus Dethier Équipement

19. Edellä esitetyt oikeuskäytännön perusteella tehdyt päätelmät vahvistettiin hiljattain tuomiossa Dethier Équipement, jolle annan erityistä painoa siksi, että sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämän kysymyksen esiin nostama ongelma on samankaltainen kuin käsillä olevassa asiassa. Tapaus Dethier Équipement koski yritysluovutusta, jonka kohteena ollut yritys oli Belgian lainsäädännön mukaisessa tuomioistuinpäätökseen perustuvassa selvitystilassa, kun taas pääasiassa, joka on vireillä Cour du travail de Bruxellesissä ja johon liittyen ennakkoratkaisukysymys on esitetty, on kyse Belgian laissa säädetystä vapaaehtoisesta selvitystilasta. Huomautettakoon vielä, että tapauksessa Dethier Équipement kansallinen tuomioistuin oli tiedustellut yhteisöjen tuomioistuimelta, soveltuuko direktiivi 77/187/ETY sekä tuomioistuinpäätökseen perustuvaan että vapaaehtoiseen selvitystilaan, mutta yhteisöjen tuomioistuin jätti vastaamatta kysymyksen toiseen osaan siitä syystä, että se oli luonteeltaan hypoteettinen.

20. Ennen tuomion Dethier Équipement tarkastelemista on huomautettava, että Belgian oikeudessa selvitystilalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla pyritään tyydyttämään velkojat yrityksen varoin ja jakamaan mahdollinen ylijäämä yhtiön osakkaiden kesken. [16] Vaikka vapaaehtoinen selvitystila onkin lähellä konkurssia, se on jossakin suhteessa parempi vaihtoehto, koska se mahdollistaa omaisuuden paremman tai ei ainakaan niin huonon arvostamisen eikä siinä suljeta pois mahdollisuutta, että ne yrityksen toiminnot, jotka ovat edelleen kannattavia, säilyvät kokonaisuudessaan tai osittain selvitystilan jälkeenkin. On painotettava vielä sitä, ettei selvitystila ole koskaan konkurssin korvike. Jos konkurssin edellytykset täyttyvät, ei selvitystila ole enää mahdollinen eikä myöskään velkojien kannalta toivottu, sillä näiden asema on konkurssimenettelyssä huomattavasti parempi kuin selvitystilassa. Lisäksi on tarpeen täsmentää, että vapaaehtoisen ja tuomioistuinpäätökseen perustuvan selvitystilan erottelulla ei Belgian oikeudessa ole mitään käytännön merkitystä. Ero on vain siinä, että tuomioistuinpäätökseen perustuvassa selvitystilassa yhtiökokous ei voi nimittää selvitysmiehiä laissa säädetyllä enemmistöllä; tämän

16 — Selvitystilassa olevan yrityksen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla taloudellisissa vaikeuksissa. Selvitystilamenettely voidaan käynnistää myös esimerkiksi silloin kun osakkaat eivät halua jatkaa yhteistyötään.

vuoksi toimivaltainen kansallinen tuomioistuin nimittää selvitysmiehet menettelyssä, joka ei ole luonteeltaan riita-asia. Sitä vastoin vapaaehtoisessa selvitystilassa selvitysmiesten valitseminen kuuluu yhtiökokoukselle. Selvitysmiesten nimittämistä lukuun ottamatta molemmat menettelyt ovat pääpiirteissään samanlaisia, mikä vahvistaa asiassa Dethier Équipement annetun tuomion merkitystä vastattaessa käsillä olevassa asiassa esitettyyn kysymykseen.

21. Asiassa Dethier Équipement 11.7.1996 tekemässään ratkaisuehdotuksessa julkisasiamies C. O. Lenz sulkee ensin pois mahdollisuuden, että direktiiviä voitaisiin soveltaa tilanteessa, jossa selvitystilassa oleva luovutettu yritys lopettaa toimintansa lopullisesti tai jossa tämä yritys asetetaan konkurssiin, ja tutkii sitten, miltä osin selvitystilassa olevan yrityksen toiminnan jatkuminen tekee perustelluksi direktiivin 77/187/ETY mukaisten oikeuksien tunnustamisen työntekijöille. Julkisasiamies lähtee siitä, että toiminnan jatkaminen on mahdollista, mutta tällä pyritään mahdollistamaan yhtiön selviytyminen, uudelleenjärjestely tai tervehdyttäminen ainoastaan selvitystilan tavoitteiden saavuttamiseksi, [17] ja toteaa, ettei asiassa D'Urso ja asiassa Spano ym. annettuja tuomioita voida sellaisinaan soveltaa selvitystilan yhteydessä. Viimeksi mainituissa tapauksissa yhteisöjen tuomioistuin piti direktiivin soveltamisen edellyttämänä ratkaisevana kriteerinä luovutetun yrityksen toiminnan jatkumista. Kyseistä toimintaa jatkettiin luovutetun yrityksen tervehdyttämiseksi tai uudelleenjärjestelemiseksi, kun taas selvitystilan ollessa kyseessä toiminnan jatkamisella pyritään yhtiön purkamiseen; toisin sanoen "toiminta ei ole tulevaisuuteen suuntautunutta, vaan sitä jatketaan ainoastaan yrityksen myyntiin asti". [18] Ottaen kuitenkin huomioon direktiivin rakenne ja sen asema yhteisön sosiaalioikeudessa julkisasiamies päätyi siihen, että ratkaisevaa merkitystä ei ole päämäärällä, johon selvitystilassa olevan yrityksen toimintaa jatkamalla pyritään, vaan toiminnan jatkumisella itsellään. Näin ollen, mikäli selvitystilassa olevan yrityksen toimintaa jatketaan, ei yrityksen selvitystilalla sen paremmin kuin silläkään, että toiminta jatkuu vain yrityksen selvitystoimia eikä sen selviytymistä silmällä pitäen, voida perustella sitä, että työntekijät siinä tapauksessa, että kyseinen yritys luovutettaisiin, menettäisivät direktiivin mukaiset oikeudet. [19]

22. Tämän toteaminen ei vielä merkitse myöntävän vastauksen antamista ennakkoratkaisukysymykseen. Koska selvitystilassa olevan yrityksen toiminnan jatkuminen ei näin ollen itsessään riitä perustelemaan direktiivin soveltamista, julkisasiamies Lenz siirtyy tarkaste-

17 — Selvitystilassa olevan yrityksen oikeushenkilöllisyys on olemassa vain omaisuuden realisoimiseksi, velvoitteiden täyttämiseksi ja ylijäämän jakamiseksi; toimintaa voidaan harjoittaa vain siltä osin kuin selvitystoimet edellyttävät. Näin ollen selvitystilassa oleva yritys voi vain saattaa päätökseen jo aloitetun toiminnan, mikä onkin usein välttämätöntä luovutettavan yrityksen taloudellisten yksiköiden arvon alenemisen estämiseksi.

18 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement, julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotuksen 39 kohta.

19 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement, julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotuksen 44 kohta.

lemaan selvitystilamenettelyn erityispiirteitä konkurssiin verrattuna. [20]

23. Vertailu paljastaa perustavanlaatuisia eroja konkurssin ja selvitystilan välillä. Selvitysmies on yhtiön toimielin, joka järjestää omaisuuden myynnin yhtiökokouksen valvonnan alaisena; *tämän lisäksi ei ole olemassa mitään tuomioistuimen valvomaa erityismenettelyä*, jossa määritettäisiin velat, vaan velkoja voi kääntyä yhtiön puoleen tavanomaisten ulosottosäädösten perusteella. Konkurssipesän toimitsijamies sitä vastoin edustaa velkojia, siis kolmansia yhtiöön nähden; hän realisoi yhtiön omaisuuden erityisesti nimitetyn esittelevän tuomarin valvonnassa, ja velkojen tila puolestaan todetaan toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen valvomassa erityismenettelyssä, eikä yksittäinen velkoja voi kääntyä yhtiön puoleen yleisten ulosottosäännösten perusteella. Lyhyesti sanoen: kun konkurssimenettelylle on ominaista selvä tuomioistuimen väliintulo, selvitystilassa — erityisesti tuomioistuinpäätökseen perustuvassa — tuomioistuin ei puutu asiaan muutoin kuin selvitysmiehen nimittämisen yhteydessä. Näin ollen ratkaisevaa on se, että koska yhtiön selvitysmies realisoi yhtiön omaisuutta yhtiökokouksen valvonnassa, yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan mahdollinen luovutus perustuu yhtiön toimielimien itse tekemään valintaan, jota tuomioistuimen ei tarvitse vahvistaa.

24. Edellä esitetyn perusteella julkisasiamies Lenz ehdotti, että direktiivin katsotaan olevan sovellettavissa sellaisen selvitystilassa olevan yrityksen luovutukseen, jonka toimintaa yhtiökokous on päättänyt jatkaa.

25. Yhteisöjen tuomioistuin hyväksyi tämän kannan 12.3.1998 antamassaan tuomiossa. Tutkittuaan ensin tuomioistuinpäätökseen perustuvan selvitystilan tarkoitusta, jota se ei pitänyt sinänsä ratkaisevana asiassa, [21] yhteisöjen tuomioistuin siirtyi tarkastelemaan tämän menettelyn erityispiirteitä [22] ja päätyi seuraavanlaiseen johtopäätökseen:

"Näin ollen tuomioistuinpäätökseen perustuvassa selvitystilassa olevan yrityksen asema eroaa huomattavasti konkurssissa olevasta yrityksestä, ja saattaa olla, että ne syyt, joiden vuoksi yhteisöjen tuomioistuin on jättänyt konkurssitilanteet direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, eivät ole käsillä tuomioistuinpäätökseen perustuvassa selvitystilassa olevan yrityksen osalta.

Tilanne on tällainen, jos yrityksen toiminta esillä olevan asian tavoin jatkuu tuomioistuinpäätökseen perustuvan selvitystilan aikana. Rinnakkaisessa tilanteessa toiminta jatkuu, sikäli kuin yritys luovutetaan. Siten ei ole perusteita sille, että työntekijät menettävät

20 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement, julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotuksen 46 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

21 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement, tuomion 28 kohta.

22 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement, tuomion 29 kohta.

direktiivissä täsmennetyin edellytyksin heille direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet." [23]

B *Käsiteltävänä oleva asia*

26. Mielestäni edellä esitetystä selviää riittävän vakuuttavasti, että oikeuskäytännön kehityksen tulokset — erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Dethier Équipement antamassa tuomiossa omaksuttu ajatuskulku ja siinä esitetyt näkemykset — on sovitettava käsiteltävänä olevaan asiaan, jotta asetettuun kysymykseen voidaan vastata. Tässä esillä olevan vapaaehtoisen ja toisaalta tuomioistuinpäätökseen perustuvan selvitystilamenettelyn samankaltaisuudesta johtuen — näistä jälkimmäinenhän oli yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä asiassa Dethier Équipement — olen sitä mieltä, että samoista syistä direktiiviä 77/187/ETY voidaan soveltaa myös yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutukseen yrityksen ollessa vapaaehtoisessa selvitystilassa sillä edellytyksellä, että toiminnan jatkamisesta on päätetty, ja kyseisen päätöksen voimassaolon ajaksi.

27. Ratkaisun on oltava tällainen etenkin asiassa Dethier Équipement annetun tuomion antamisen jälkeen; koska direktiiviä sovelletaan yritysluovutuksiin, jotka tapahtuvat tuomioistuinpäätökseen perustuvan selvitystilan yhteydessä ja joiden kohteena olevan yrityksen toimintaan tuomioistuin on puuttunut, vaikkakin vain selvitysmiehen valitsemiseksi, saman tulkinnan on koskettava myös vapaaehtoisessa selvitystilassa olevien yritysten luovutuksia, koskei tässä erityismenettelyssä ole säädetty minkäänlaisesta tuomioistuimen väliintulosta, eikä mikään näin voi muuttaa yhtiön toimielinten vapaata tahtoa.

28. Mielestäni ennakkoratkaisukysymykseen annettava vastaus on johdettavissa suoraan edellä todetusta. Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan pääasian ratkaisemiseksi on luonnollisesti välttämätöntä selvittää ensinnäkin, oliko Europièces-yhtiön toimintaa päätetty jatkaa vapaaehtoiseen selvitystilaan asettamisen jälkeen ja jatkuiko tämä toiminta tosiasiallisesti, ja toiseksi, oliko Europièces-yhtiö tai sen osa todellisuudessa luovutettu Automotivelle direktiivissä tarkoitetulla tavalla. Kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntöpäätöksessään esittämien vähälukuisten seikkojen pohjalta voidaan olettaa, että pääasiassa oli todella kyse ensinnäkin Europièces-yhtiön toiminnan jatkamisesta sen vapaaehtoiseen selvitystilaan asettamisen jälkeen ja toiseksi Europièces-yhtiön osan luovutuksesta Automotivelle. Joka tapauksessa yhteisöjen tuomioistuimen ei mielestäni ole tarpeen ottaa kantaa näihin kysymyksiin, jotka liittyvät asiaa koskevien oikeussääntöjen soveltamiseen pääasian tosiseikkoihin. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen on tutkittava yhteisöjen tuomioistuimen antamien tulkintaperusteiden pohjalta, ovatko käsillä olevassa konkreettisessa tilanteessa vallitsevat olosuhteet sellaiset, että yrityksen, liikkeen tai liiketoiminnan osan on sopimuksen

23 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Dethier Équipement, tuomion 30 ja 31 kohta.

perusteella katsottava tulleen direktiivissä tarkoitetulla tavalla luovututetuksi. [24]

29. Nähdäkseni on kuitenkin välttämätöntä, kuten komissio ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus aivan oikein huomauttavat, käsitellä seuraavassa kysymystä vielä hieman ennakkoratkaisukysymyksen ratkaisemiseksi parhaalla mahdollisella tavalla ja antaakseni kansalliselle tuomioistuimelle mahdollisimman käyttökelpoisen vastauksen, jotta tämä pystyy tekemään asiassa päätöksen.

30. Kansallisen tuomioistuimen päätöksessään esittämän perusteella näyttää siltä, että Automotive — joka on direktiivissä tarkoitettu luovutuksensaaja — oli ehdottanut Sandersille työsopimuksen tekemistä, mistä tämä oli kieltäytynyt. Lisäksi Sanders oli katsonut luovutuksen jälkeen ja toimipaikan ja selvitysmiehen edustajien hänelle ilmoittamien työehtojen muutosten takia irtisanoneensa tai purkaneensa työsopimuksensa Europièces-yhtiön myyntiedustajana.

31. Tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuimen on mielestäni huomattava, että direktiivin tarkoituksena on työntekijöiden saavuttamien etujen turvaaminen yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä siten, että nämä jatkavat työntekijöinä luovutuksen jälkeen samoin työehdoin kuin oli alun perin luovuttajan kanssa sovittu. Käsiteltävänään olevan pääasian ratkaisemiseksi kansallisen tuomioistuimen on siksi otettava tämäkin seikka huomioon ja toimittava yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa Katsikas ym. [25] sekä Merckx ja Neuhuys [26] esittämien pääperiaatteiden mukaisesti.

32. Yhdistetyissä asioissa Katsikas ym. antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi seuraavaa: "Vaikka direktiivi, jonka tarkoituksena on ainoastaan kyseisen asian osittainen yhdenmukaistaminen, mahdollistaa sen, että työntekijä voi jäädä uuden työnantajan palvelukseen samoin edellytyksin kuin ne, joista oli sovittu luovuttajan kanssa, sitä ei voida tulkita siten, että se velvoittaisi työntekijän pitämään voimassa työsuhdetta luovutuksensaajan kanssa. Sellainen velvollisuus vaarantaisi työntekijän perusoikeudet; työntekijällä on oltava vapaus valita työnantajansa, eikä häntä voida velvoittaa työskentelemään työnantajalle, jota hän ei ole vapaasti valinnut." [27]

33. Yhdistetyissä asioissa Merckx ja Neuhuys antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, viitattuaan ensin asiaan Danmols Inventar, [28] että "oikeuksien turvaaminen, joka

24 — Asia 24/85, Spijkers, tuomio 18.3.1986 (Kok. 1986, s. 1119, 14 kohta) ja asia C-29/91, Redmond Stichting, tuomio 19.5.1992 (Kok. 1992, s. I-3189, 23—25 kohta).

25 — Yhdistetyt asiat C-132/91, C-138/91 ja C-139/91, Katsikas ym., tuomio 16.12.1992 (Kok. 1992, s. I-6577).

26 — Yhdistetyt asiat C-171/94 ja C-172/94, Merckx ja Neuhuys, tuomio 7.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1253).

27 — Edellä alaviitteessä 25 mainitut yhdistetyt asiat Katsikas ym., tuomion 31 ja 32 kohta.

28 — Asia 105/84, Danmols Inventar, tuomio 11.7.1985 (Kok. 1985, s. 2639).

direktiivillä on tarkoitus varmistaa, on vailla kohdetta, kun se, jota asia koskee, päättää omasta vapaasta tahdostaan olla luovutuksen jälkeen jatkamatta työsuhdetta yrityksen uuden johdon kanssa". [29] Tällaisessa tapauksessa, kun työntekijä päättää vapaasta tahdostaan olla jatkamatta työsuhdetta luovutuksensaajan kanssa, "jäsenvaltioiden tehtävänä on määritellä tästä työsopimukselle tai työsuhteelle aiheutuvat seuraukset". [30]

VI Ratkaisuehdotus

34. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa on sovellettava vapaaehtoisessa selvitystilassa olevan yrityksen luovutukseen, mikäli yrityksen toimintaa jatketaan.

29 — Edellä alaviitteessä 26 mainitut yhdistetyt asiat Merckx ja Neuhuys, tuomion 33 kohta.

30 — Edellä alaviitteessä 35 mainitut yhdistetyt asiat Merckx ja Neuhuys, tuomion 35 kohta.